

POLITICAL DEVELOPMENT AND DISSOLUTION OF THE FIRST BULGARIAN KINGDOM IN THE VII-XI CENTURIES

M. Kh. Nazirov

Master's student

National University of Uzbekistan

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Balkan Peninsula, Slavic, Pliska, Azov, Byzantium, Asparuhon, Simeon, Dnieper, Justian II, Constantinople, Boyar, king.

Received: 10.12.22

Accepted: 12.12.22

Published: 14.12.22

Abstract: From 681 to 1018, the Kingdom of Bulgaria existed. In 681 the Bulgarian Slavic and Thracian led by Asparux. Simeon I flourished in time. The state capital was Pliska (893 to 990 - Preslav). In its heyday, it took up a large part of the Balkan Peninsula.

In 969, the country was divided into eastern and western parts. The eastern organizations were under Byzantine control, while the western part was under Bulgarian control. This state was taken in 1018 by the Byzantine emperors Nikefor Phoca, Ioann Tzimiskes and Basil II.

BIRINCHI BOLGAR PODSHOLIGINING VII-XI ASRLARDA SIYOSIY TARAQQIYOTI VA BARHAM TOPISHI

M. X. Nazirov

Magistratura talabasi

O'zbekiston Milliy Universiteti

Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Bolqon yarim oroli, slavyan, Pliska, Azov, Vizantiya, Asparuxon, Simeon, Dnepr, Yustian II, Konstantinopol, Boyar, Tsar.

Annotatsiya: 681-yildan 1018-yilgacha Bolgariya podsholigi mavjud bo'lgan. Asparux boshchiligidagi bolgar slavyan va frakiyalik tomonidan 681-yilda tuzilgan. Simeon I davrida gullab-yashnagan. Davlat poytaxti Pliska shahri bo'lgan. (893 yildan 990 yilgacha Preslav). Eng gullab-yashnagan davrda u Bolqon yarim orolining katta qismini qamrab oldi.

Mamlakat 969 yilda sharqiy va g'arbiy qismlarga bo'lingan. Sharqiy qismini Vizantiyaliklar nazorat qilgan, g'arbiy qismi esa Bolgariya nazoratida edi. Bu davlat 1018 yilda

Vizantiya imperatori va Vasiliy II tomonidan
bosib olingan.

ПОЛИТИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ И УПАДОК ПЕРВОГО БОЛГАРСКОГО ЦАРСТВА В VII-XI ВВ.

М. Х. Назиров

студент магистратуры

Национальный университет Узбекистана

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Балканский полуостров, Славянский, Плиска, Азов, Византия, Аспарухан, Симеон, Днепр, Юстиниан II, Константинополь, Боярин, Царь.

Аннотация: Королевство Болгария существовало с 681 по 1018 год. Образован в 681 г. болгарскими славянами и фракийцами во главе с Аспарухом. Он процветал во время правления Симеона I. Столицей государства был город Плиска. (Преслав с 893 по 990). В период своего расцвета оно охватывало большую часть Балканского полуострова.

В 969 году страна была разделена на восточную и западную части. Восточная часть находилась под контролем византийцев, а западная часть находилась под контролем болгар. Эта страна была завоевана в 1018 году византийским императором Василием II.

KIRISH

632-yilda Xon Kubrat Azov viloyatidagi turkiy proto-bolgar qabilalarini birlashtirib, “Buyuk Bulgariya” deb nomlangan harbiy-siyosiy birlashmasiga asos soldi. Bundan Bulgariyaning davlat sifatidagi tarixi boshlandi. Buyuk Bulgariya xazarlar hukmronligi ostiga tushganda, Kurbatning besh o‘g‘lidan to‘rttasi turli yo‘nalishlarga qarab Azov dengizini tark etib, proto-bolgar qo‘shinining qismlarini o‘zlari bilan olib ketishdi. Asparux yetti qabilaning slavyan ittifoqini bo‘ysundirib, Moesiyan egallab oldi va aslida bu viloyatni Vizantiyadan ajratib, bu erda Bulgariya xonligi yaratilishini e‘lon qildi. Imperiya o‘z yerlarini yo‘qotish bilan murosaga kelmadi va uzoq muddatli harbiy qarama-qarshilik boshlandi. Mamlakat Asparux boshchiligidagi proto-bolgarlarning bir qismi Bolqonga ko‘chib o‘tdi.

ASOSIY QISM

Ongal jangida Xon Asparux Vizantiya imperatori Konstantin IV qo‘shinlarini mag‘lub etdi. Bolgarlar Dunay daryosidan o‘tib, mahalliy slavyan qabilalarini (shu jumladan, yetti qabila ittifoqini) zabt etib g‘arbda Iskar daryosi va janubda Stara Planina tog‘ tizmasi (shimoli-sharqiy) gacha bo‘lgan hududni egallab oldilar.

Xon Asparux Vizantiyani bolgarlarga yillik soliq to‘lashga majbur qildi. U bilan tuzilgan shartnoma Bulgariya davlatining paydo bo‘lishining rasmiy tan olinishiga aylandi. Shimoli-sharqda

Birinchi Bolgariya qirolligining chegarasi Dneprga yetib bordi va Pliska shahri uning poytaxti bo'ldi. Shu tariqa Vizantiya hududida dastlabki slavyan davlati tashkil topdi.

Yustinian II 689-yilda Bolgariyaga qarshi yurish boshladi, buning natijasida bolgarlar mag'lubiyatga uchradi, ko'plab makedoniyalik slavyanlar Kichik Osiyoga ko'chirildi.

Asparux Dunay bo'yida xazarlarga qarshi yurishda vafot etganidan so'ng, Dulo urug'ining yana bir vakili Xon Tervel hokimiyat tepasiga keldi, u o'z qo'shini bilan ag'darilgan Yustinian II ga imperator hokimiyatini tiklashga yordam berdi. Buning uchun Tervel Yustinian II dan Stara Planina janubidagi Zagoraning keng hududini oldi.

Bolgariya 717-718 yillarda Konstantinopolni qamal qilgan arablarni mag'lub etishda ishtirok etdi. Xuddi shu asrda mamlakatda proto-bolgar klanlari Dulo, Vokil va Ugain o'rtasida hokimiyat uchun kurash boshlandi.

VIII-asr o'rtalarida hukmron Dulo oilasi hukumatdan chetlashtirilgach, 15 yil ichida 7 xon taxtga o'tirdi. Ichki inqirozga Bolgariyaga qarshi 9 ta yurish uyushtirgan imperator Konstantin V davrida Vizantiya bilan doimiy urushlar ham yordam berdi. Mamlakat inqirozi Telerig xon davrida tugadi, biroq u o'zidan oldingilar singari 12 yillik hukmronlikdan so'ng o'z hayoti uchun qochishga majbur bo'ldi.

Ayyor Telerig Bolgariya poytaxtidagi barcha Vizantiya ayg'oqchilarini yo'q qilishga muvaffaq bo'ldi. Inqiroz nihoyat Xon Kardam hukmronligi ostida tugatildi.

755-yilda Vizantiya o'lpon to'lashdan to'satdan bosh tortgach, bolgar armiyasi Konstantinopolga ko'chib o'tdi, ammo mag'lubiyatga uchradi.

756-yilda vizantiyaliklar janubdan va shimoldan Bolgariyaga hujum qilishdi, xon tinchlik so'radi. 759-760 yillarda Konstantin V Makedoniya slavyanlariga qarshi yangi yurish uyushtirdi, shundan so'ng u Bolgariyaga kirdi va u yerda mag'lubiyatga uchradi. Bolgarlar va Vizantiyaliklar o'rtasidagi harbiy harakatlar Frakiyada boshlandi, u yerdan slavyanlarning bir qismi yana Vizantiyaliklar tomonidan Kichik Osiyoga ko'chirildi.

762-yilgi to'ntarishdan keyin slavyanlar Bolgariyadan ommaviy ravishda qochib ketishdi.

763-yilda bolgarlar mag'lubiyatga uchradilar, qo'lga olingan bolgarlar Konstantinopol devorlari ostida o'ldirildi. Yangi to'ntarishdan so'ng, Xon Taurus Ugain urug'ining boshqa vakillari bilan birga o'ldirilgan.

768-yilda vizantiyaliklar yana Bolgariya yerlariga bostirib kirishdi, Xon Pagan Vizantiya bilan yarashganidan keyin o'ldirildi. Keyingi xon Telerig 774-yilda Makedoniya Slaviniyasini egallashga harakat qildi, ammo Vizantiyaning qarshiliklariga duch keldi.

O'shandan beri Vizantiya va Bolgariya o'rtasida Makedoniya Slaviniyasi uchun uzoq davom etgan kurash boshlandi. Telerig Konstantinopolga qochib ketdi va u yerda nasroniy bo'lib,

imperatorning jiyaniga uylandi. 792-yilgi jangdan keyin Vizantiya yana Bolgariyaning irmog'iga aylandi.

802-803 yillarda Bolgariya xoni bo'lgan Krum yangi sulolaning asoschisi hisoblanadi.

Avar xoqonligi Buyuk Karl armiyasi tomonidan mag'lubiyatga uchragach, 805 yilda Bolgariya xoni Krum sobiq xoqonlikning sharqiy chekkalarini egallab, Timochan qabilasining yerlarini o'z mulkiga qo'shib oldi. O'sha davr manbalarida "Dunay daryosining narigi tomonidagi Bolgariya" deb atalgan davlatning shimoliy chegaralarini hukm qilish qiyin edi.

807-yilda vizantiyaliklar bolgarlarga qarshi yangi urush boshladilar, ammo ichki tartibsizliklar tufayli chekinishga majbur bo'ldilar. 809 yilda Krum Serdikani (zamonaviy Sofiya) egallab oldi. Shundan so'ng Vizantiya imperatori zudlik bilan imperiyaning turli qismlaridan odamlarni Makedoniyaga ko'chirishga kirishdi.

811-yilda Nikiforos I Pliskani mag'lub etib, uning aholisini o'ldirdi. Shundan so'ng, Krum butun mamlakat aholisini davlat yaxlitligini himoya qilish uchun ko'tardi va 25 iyuldan 26 iyulga o'tar kechasi Vyrbish darasidagi jangda Vizantiya qo'shinining ko'p qismini yo'q qildi. Nikifor ham o'ldirilgan.

813-yil 22-yunda Versinikia jangida bolgarlar vizantiyaliklarni mag'lub etishdi. 813-yilga kelib, Vizantiya aholisining Adrianopol hududidan Birinchi Bolgariya qirolligining Transdanubiya hududlariga deportatsiyasi, maxsus souslar va boshqa yodgorliklarga xizmat qilishda issiqlikni saqlash uchun Markaziy Karpat janubidagi mintaqada sopol idishlar paydo bo'lishi bilan bog'liq edi.

Vizantiya bilan olib borilgan urushlar proto-bolgar va slavyan zodagonlarining boyishiga hissa qo'shdi.

Bu jangovar bolgar xoni hukmronligi natijasida Bolgariya davlati Tisa daryosigacha yetib bordi, undan narida franklar bor edi, sharqda esa Dnestr daryosi bolgarlarni pecheneglardan ajratib turadi.

Uzoq urushlar Janubda chegara Rila va Rodop tog'lariga yetib bordi va muvaffaqiyatsiz tinchlik muzokaralaridan so'ng, Krum Konstantinopolni ulkan armiya va qamal dvigatellari bilan olishga qaror qildi, ammo g'alati sharoitlarda vafot etdi.

Krum vafotidan so'ng uning shohligida qisqa muddat g'alayonlar yuzaga keldi, bu g'alayonni yengib chiqqandan so'ng Krumning o'g'li Omurtag (816-831) xon taxtiga o'tirdi.

Omurtag otasidan Vizantiya bilan tugallanmagan urushni meros qilib oldi. Ba'zi tarixchilarning yozishicha, Messembriya jangida Lev V qo'shinlari bilan bo'lib o'tgan jangda u mag'lub bo'lgan va 815/816 yil qishida o'ttiz yil davomida Vizantiya bilan tinchlik shartnomasini imzolashga majbur bo'lgan. Omurtag hukmronligi davrida Bolgariyada keng ko'lamli qurilish boshlandi.

811-yilda vayron qilingan Bolgariya poytaxti Pliska qayta tiklandi. U yerda yangi saroy va butparastlar ibodatxonasi qurildi, shahar istehkomlari yangilandi.

818-yilda O'rta Dunayda yashovchi slavyan qabilalari Bolgariya xoni hukmronligidan G'arb imperatori hukmronligiga o'tishga harakat qilishdi.

820-yilda imperator Lev V fitnachilar tomonidan o'ldirilganda va taxtga yangi imperator Mixail II Travl o'tirganda va qo'mondon Foma Slavama uni tanimay qo'zg'olon ko'targanida, Omurtag Mayklning yordamiga keldi va isyonchilarni mag'lub etdi.

Imperator Lyudovik I bilan sakkiz yillik muvaffaqiyatsiz muzokaralardan so'ng Omurtag O'rta Dunay bo'ylab ikkita g'alabali yurish qildi (827 va 829).

830-yilda bolgarlar va franklar o'rtasidagi munosabatlar tinchlik shartnomasi bilan tartibga solingan.

Omurtag o'z qo'shinini isloh qildi, armiyani doimiy otryadga va urush holatida chaqiriladigan militsiyaga bo'ldi.

Omurtagning uchta o'g'li bor edi - Enravota (Boyan), Zvinitsa va Malamir. U nasroniy e'tiqodi tufayli kattasini merosdan mahrum qildi. Ikkinchi o'g'li esa otasining tirikligida vafot etgan.

Shunday qilib, taxt kenja o'g'li kichik Malamirga o'tdi. Uning ostida nasroniylarni ta'qib qilish davom etdi, uning ukasi Enravot qatl qilindi (keyinchalik Envorat birinchi bolgar shahidiga aylandi). 836 yilda Malamir vafot etgach, taxt uning jiyani Zvinitsaning o'g'li Presianga o'tdi.

Presian davrida Vizantiya bilan navbatdagi urush natijasida Bolgariya O'rta yer dengiziga chiqish imkoniyatiga ega bo'ldi. Shimoli-sharqda Bolgariya qirolligi Dnestrga etib bordi, undan tashqarida Pecheneglar erlari boshlandi. Presian 852 yilda vafot etdi. Uning o'g'li Boris I Bolgariyaning yangi hukmdori bo'ldi.

Knyaz Boris I hukmronligi davrida (852 - 889) yillar Salonikining Vizantiya mavzusidagi ruhoniylar, aka-uka Kiril va Mefodiy slavyan alifbosini 863-yilda yaratdilar.

865 yilda nasroniylik bolgarlarning davlat dini deb e'lon qilindi va keyinchalik Boris I kanonizatsiya qilindi. 867 yilda Vizantiyadagi notinchlikdan foydalangan bolgarlar Lixnid shahrini egallab olishdi. 889 yilda Boris ixtiyoriy ravishda taxtdan voz kechdi va monastirga bordi. Uning o'g'li va yangi shahzoda Vladimir-Rasate nasroniylikdan nafratlangan. U ibodatxonalar va cherkovlarni vayron qildi. Oxir-oqibat, Boris qaytib keldi, uni ko'r qildi va boshqa o'g'li Shimo'nni taxtga o'tirdi. Boris yana monastirga qaytdi.

Buyuk Simeon I (893-927) rivojlanayotgan mamlakat taxtiga o'tirgach, "Oltin asr" boshlandi. Podsho Simeon hukmronligi davrida Bolgariya qirolligi o'zining siyosiy va hududiy hokimiyatining eng yuqori cho'qqisiga chiqdi. Hammasi imperator Lev VI davrida boshlangan bolgarlar bilan savdoga embargo kiritdi.

Endi ular faqat Saloniki shahrida savdo qilishlari mumkin edi. Bu Bolgariya iqtisodiyotiga katta zarba bo'ldi, chunki ular Konstantinopolda savdo qilishlari mumkin emas edi. Yevropa va Osiyo u

bilan savdo qilishdi va bolgarlar endi buni faqat Salonikidagi yunonlar orqali amalga oshirishlari mumkin edi, ular narxlarni oshirdilar.

Simeon bunga chidashni istamadi va Vizantiyaga qarshi yurish boshladi. Shunday qilib, Yevropada savdo manfaatlarini himoya qilish uchun birinchi urushlardan biri boshlandi. Tez orada Lev VI tinchlikni imzoladi va hamma narsa avvalgidek bo'ldi.

Ammo tez orada Lev vafot etdi va Aleksandr Bolgariya bilan tinchlikni istamagan yangi imperator bo'ldi. Simeon Konstantinopolga qarshi yurish boshladi, lekin u kelganida, u erda yana yangi imperator - yosh Konstantin VII paydo bo'ldi. Imperiyaning aslida imperator boshqargan Uning onasi bo'lgan Zoya Karbonopsina. Muzokarlardan so'ng Simeon taxtiga o'tirdi.

Vizantiya Bolgar cherkovining mustaqilligini tan oldi. Simeon ham bo'ldi Vasileopator, ya'ni "imperatorning otasi". Bu esa Zoyani qo'rqitdi. Shartnoma 913 yilda imzolangan. Podsho Simeon uyiga qaytgach, unga "Bolgarlar va Romeevlar (yunonlar) qiroli" toji kiydi. Ammo bir necha yil o'tgach, Zoya 913-yilgi shartnomani bekor qildi va Bolgariyaga qo'shin yubordi. 917-yilda Aheloy daryosi yaqinida jang bo'ldi. Bolgarlarning Axeloy daryosidagi g'alabasidan so'ng, bolgar podshosi o'z mulklarini janubiy Frakiyadagi Gallipoli yarim oroliga kengaytirdi, Serbiyani ittifoqchi sifatida ishlatib, Makedoniyani bosib oldi. Lekin hali kichik bo'lgan Konstantin VII o'rniga hukmronlik qilgan serblarni Simeonga qarshi qo'ydi. 924 yilda navbatdagi serblar qo'zg'olonidan so'ng u Serbiyaga qo'shin kiritdi va uni o'z davlati hududiga to'liq qo'shib oldi.

Buyuk Tsar Simeon I uzluksiz urushlar olib bordi va boshqa hukmdorlarga qaraganda Bolgariya hududini iloji boricha kengaytirishga muvaffaq bo'ldi. U 927 yilda u Rim bilan hech qanday kelishuvga erishmasdan vafot etdi.

Urushlar natijasida qashshoqlik yuzaga keldi. Umrining so'nggi yillarida Simeon juda ko'p urushlar olib bordi va ular to'xtovsiz deyarli birin-ketin jang qildilar.

Bolgariyadagi vaziyat Simeonning so'nggi urushi - 926 yildagi Xorvatiya bilan urushning yo'qolishi bilan yanada og'irlashdi.

Xalq yelkasiga tushgan soliq yuki qarshilik uyg'otdi. Jamiyatning kuchli tabaqalanishi boshlandi.

Bogomillar harakati bor edi, ular Xudoning qonunlariga qat'iy rioya qilgan holda yashagan odamlar, ular uchun xristianlik hamma narsa edi. Ularni ruhoniy Bogomil boshqargan. Bu vaqtda mamlakatni podsho Pyotr I (927-969) boshqarar edi. Bogomillar hukmron sinf uchun xavf tug'dirardi. Ular quvg'in va qiynoqqa solingan.

Ularning g'oyalarini tarqatish apokrif orqali amalga oshirildi adabiyot. Bogomillarning va'zlari Bolgariya chegaralaridan tashqariga ham tarqaldi. XII-XIII-asrlarda bogomillarning turli toifadagi ko'p sonli sektalari paydo bo'ldi, bu mahalliy sharoit bilan bog'liq edi. Podsho Pyotr I qulay shartlar asosida Vizantiya bilan taxminan 30 yil davom etgan tinchlik shartnomasini imzoladi. Ammo

Vizantiya buning evaziga Axeloy daryosi yaqinidagi jangdan keyin Shimo'n bosib olgan hududlarni oldi. Tinchlik Bolgariyaga tiklanish imkoniyatini berdi.

Ammo ushbu shartnoma bilan Vizantiyaning Bolgariyadagi ta'siri ham kuchayadi. Xukumdor Pyotr I ning ukasi Bolgariyani zaiflashtirganiga ishondi, shuning uchun u akasiga qarshi qo'zg'olon boshladi. Bu muvaffaqiyatsiz yakunlandi, lekin Maykl qo'rqan narsa sodir bo'ldi - Bolgariyaning zaiflashishi. Serbiya shahzodasi Chaslavning zaiflashishi tufayli Cheslav) 933 yilda Serbiyani ozod qildi. Keyin Birinchi Bolgariya qirolligining tanazzulga uchrashi boshlandi. Vengerlar Bolgariyaga bostirib kirishdi. Ilgari ular buni qilmaganlar, chunki 9-asrning 90-yillarida Simeon ularni mag'lub etgan.

Asosan, ular Bolgariya orqali Konstantinopolga bostirib kirishdi, lekin Bolgariya hududidan o'tib, ular yo'lidagi hamma narsani talon-taroj qilishdi. Butunrus hatto ularga qarshi otryadlarni yubordi. Ular vengerlarga (madyarlarga) aralashdilar, lekin ularni to'xtatmadilar. Vizantiya arablar bilan urushlar bilan band bo'lgani uchun yordam so'roviga javob bermadi. Shuning uchun podsho Pyotr vengerlar bilan shartnoma tuzishga majbur bo'ldi. Endi ular aholini talon-taroj qilmaslik sharti bilan Bolgariya orqali bimalol o'tishlari mumkin edi. Imperator Nikiforos II Foka buni Vizantiyaga qarshi ittifoq sifatida qabul qildi, shuning uchun uning o'zi rus knyazi bilan ittifoq tuzdi.

968 yilda Kiev shahzodasi Svyatoslav, Vizantiya imperatori ittifoqchisi Bolgariyaning shimoliy-sharqiy qismini egalladi. Biroq, u Kievni pecheneglar qamal qilishayotganini bildi va u qaytishga majbur bo'ldi. Bir yil o'tgach, 969 yilda u yana Bolgariyaga hujum qildi. Nicephorus II Foka Svyatoslavning muvaffaqiyatlaridan hayratda qoldi va rus knyazi Svyatoslavga qarshi Bolgariya bilan sulh tuzishga qaror qildi. Bolgar podshosi o'zining ikkita qizini Konstantinopolga yubordi, ular Vasiliy va Konstantinga turmushga chiqadilar. Ammo tunda imperator jiyani Jon Tzimiskes tomonidan pichoqlab o'ldirilgankim yangi imperator bo'ldi. Ayni paytda, Svyatoslav allaqachon Preslavets qal'asini egallab olgan edi (Bolgariya qirolligining poytaxti Velikiy Preslav bilan adashtirmaslik kerak). Podsho Pyotr endi bunga chiday olmadi. U taxtdan voz kechdi va monastirga bordi, lekin tez orada insultdan vafot etdi. Keyingi qirol uning birinchi o'g'li Boris II edi. Tez orada Svyatoslav poytaxtni - Velikiy Preslavni, Plovdiv shahrini egalladi.

Bu vaqtda imperator Jon Tzimisces urushga tayyorgarlik ko'ra boshladi va "O'lmaslar" deb nomlangan jasur yigitlardan iborat zarba otliq otryadini tuzdi.

Svyatoslav Bolgariya podshosi Boris II (969 - 971) bilan ittifoq tuzishga majbur bo'ldi. Ammo Arkadiopolis jangida Vizantiya qo'shini 970-yilda u rus va bolgarlarni mag'lub etdi. 971-yilda Vizantiyaliklar Velikiy Preslavni rus va bolgarlardan tortib oldilar. Xuddi shu jangda Bolgariya podshosi Boris va uning ukasi Roman asirga olindi.

Shaharni himoya qilgan Sveneld o'sha paytda Dorostolda bo'lgan Svyatoslavga qochib ketdi va unga mag'lubiyat haqida xabar berdi. Bolgariya qirollik oilasi Jon tomonidan asirga olinganida, u

o'zini Bolgariyani Rossiyadan qutqaruvchi sifatida ko'rsatib, aldashga qaror qildi. Ular unga ishonishdi. Bundan tashqari, qal'adan kelgan bolgarlar Dorostolga boradigan yo'lda Vizantiyaliklar qo'lga jangsiz o'tishdi. Bundan xabar topgan Svyatoslav jazo belgisi sifatida uch yuz bolgar to'ng'ichining boshini kesib tashladi. Bu unga yordam bermadi, lekin Bolgariyani juda uzoq vaqt davomida to'ng'ich bolalarsiz va qo'shinlar va hududlarni boshqarishga ishonish mumkin bo'lgan odamlarsiz qoldirdi. Uch oylik qamaldan so'ng Dorostol qo'lga olindi. Svyatoslav va uning otryadi Bolgariyani tark etdi va Jon o'z navbatida Bolgariyaning Vizantiyaga qo'shilganligini e'lon qildi. Biroq, qirolikning g'arbiy qismimustaqilligicha qoldi.

XULOSA

Shunday qilib, Bolgariya ikki qismga bo'lindi: Vizantiya tarkibiga kirgan Sharqiy va yana 46 yil mustaqil bo'lgan g'arb.

Shundan keyin Boris II va uning ukasi Roman Vizantiyadan qochib ketishdi. Biroq, Boris chegarada qo'riqchilar tomonidan o'ldirilib, uni qochoq Vizantiya xoini deb atashdi. 977 yilda Borisning ukasi Roman, shunga qaramay Bolgariyaga yugurib, yangi qirol va Krum sulolasidan so'nggi monarx bo'ldi. Ammo, aslida, bo'lajak shoh Shomul uning nomidan hukmronlik qildi. Skop oblasti qo'mitasi (viloyat hokimi-qo'mita) edi.

Ilgari uning yana uchta ukasi bor edi - Dovud, Horun va Muso. Ulardan ikkitasi jangda halok bo'ldi, uchinchi Horun vizantiyaliklar bilan tez-tez muzokaralar olib bora boshladi, buning natijasida Shomuil uni va uning butun oilasini o'ldirdi, o'g'li, bo'lajak qirol Ivan Vladislavdan tashqari. Samuil Bolgariya hududining katta qismini qaytarishga muvaffaq bo'ldi. Ammo 991 yilda u kichik jangda mag'lub bo'ldi, ammo natijalar ancha yomon bo'ldi: Tsar Roman qo'lga olindi. 997 yilda vafot etdi.

Shundan keyingina Samuil o'zini Bolgariya qiroli deb e'lon qildi. 998 yilda Samuel yana Serb knyazligini zabt etdi va sobiq knyaz Ivan Vladimirga Bolgariyaning g'arbiy chegaralarini boshqarishda ba'zi vakolatlarni berdi.

Biroq, Samuil Serbiya yerlarini taqsimlash bilan shug'ullangan bo'lsa-da, Shimoliy-Sharqiy Bolgariya o'zini himoyasiz qoldirdi. Basil II bundan foydalandi, 1001 yilda uni zabt etgan. Shundan so'ng, ko'plab shaharlarning hukmdorlari ko'pincha hatto qonli bolgarlar ham emas edilar yoki ular umuman bo'lmagan, masalan, Gregori Taronitning o'g'li Ashot Taronit asirga tushganidan keyin Samuil unga Drax shahrini boshqarish uchun berganiga qaramay, Ashot baribir shaharni Vasiliy II ga berdi) qo'rqqoqlik yoki poraxo'rlik tufayli jangsiz Vasiliyga taslim bo'ldi.

So'nggi yillarda Bolgariyadagi umidsizlik ko'plab bolgarlarning taslim bo'lishiga va Vizantiya tomoniga o'tishiga olib keldi, xususan, 1001-1003 yillardagi voqealar tufayli, ko'plab shaharlar ixtiyoriy ravishda Vizantiya nazoratiga o'tdi. Faqat Vidin 1003 yilda 8 oylik qamaldan so'ng taslim bo'ldi. Transdanubiya hududini nazorat qilish tobora qiyinlashdi va 1003 yilda Transilvaniyaga ketdi.

Vengriya Qirolligi Transdanubiya mulklaridan faqat Valaxiya va Moldova knyazligining kichik bir qismi Bolgariya saqlab qoldi.

1014 yilda Bolgariya Kleidiondagi hal qiluvchi jangda yana magʻlub boʻldi. Kleidion jangida minglab askarlar Vasiliy II tomonidan asirga olingan.

Ularni qoʻrqitish uchun u koʻzlarini koʻr qilib qoʻydi va har yuz kishiga bitta koʻzli rahbar qoldirib, keyin ularni uyiga joʻnatib yubordi.

Buning uchun u "bolgar jangchisi" laqabini oldi. Shomuil oʻzining koʻzi ojiz hamrohlarini koʻrganidan keyin chiday olmadi va 1014 yil 6 oktyabrda yurak xurujidan vafot etdi. Keyingi hukmdorlar zaif va biroz sodda edilar. Vizantiyaliklar Drax shahri uchun boʻlgan jangda soʻnggi qirolni ayyorlik bilan oʻldirishdi. 1018 yilda vizantiyaliklar Ohridni egallab olishdi.

Keyin Presian II boshchiligidagi kichik qarshilik paydo boʻldi, ammo oʻsha yili u bostirildi. Birinchi Bolgariya qirolligi quladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Симакова, О. А. История южных славян с древнейших времен до 1914 г. : учеб-метод. комплекс для студ. ист. фак. спец. 1-21 03 01 "История" / О. А. Симакова, С. С. Александрович. - Минск : БГУ, 2007. - 164 с.
2. *Державин, Н. С.* История Болгарии: Болгария времен Первого и Второго царств (679—1393). — Изд-во Академии наук СССР, 1946. — С. 560.
3. В. Гюзелев : Болгарское средневековье . В: Болгария. Очерк истории . И. Димитров (ред.). Варшава: книга и знания, 1986. С. 400.
4. Венелин Ю. И. Критические исследования об истории болгар Ю. И. Венелина, с прихода Болгар на Фракийский полуостров до 968 года, или покорения Болгарии Великим Князем Русским, Святославом. — М.: Николая Степанова, 1849 с. 400.
5. К. Иречек, «История болгар», Варшава, 1877. С. 450.
6. Симакова, О. А. История южных славян с древнейших времен до 1914 г. : учеб-метод. комплекс для студ. ист. фак. спец. 1-21 03 01 "История" / О. А. Симакова, С. С. Александрович. - Минск : БГУ, 2007. - 164 с.